

Σ' ὅλα ἐκλεισα τὴν πόρτα μου, κ' ἔρημος ἔχω μένει
τώρα πού ἀκούω τὸ θάνατο στίς φλέβες μου νὰ ρέη.

IV

Λύπη ἃς ἐρχόταν ἢ χαρά, μόνο ἤθελα νὰ σπάσω
ἐμὲ ἢ καρδιά κι ἀνάλαφρη νὰ πέση καταγῆς,
ὅπως τὸ ροδοπέταλο πού θύελλα ἔχει ἀρπάσει
ἢ ἀκόμη πού τὸ ἐβάρυνε καὶ ἡ δρόσο τῆς αὐγῆς.

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΖΑΧ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΠΕΖΟΙ ΡΥΘΜΟΙ ΑΘΗΝΑΙ, 1922

Παλιὸς δημοσιογράφος ὁ κ. Παπαντωνίου, ξακολουθεῖ πάντα νὰ εἶναι ὁ λατρευτὸς τῆς δημοσιογραφίας. Ἔτσι ὅλοι οἱ «ἐν δημοσιογραφίᾳ» συνάδερφοί του φιλοτιμηθήκανε καὶ τὴ φράσιν αὐτὴ νὰ τοῦ προσφέρουν τὸ λιβανωτὸ τῆς λατρείας καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τους σὲ γενναία καὶ ἀποπνιχτικὴ δόση. Ἐκεῖνο πού τοὺς προσένησε κυρίως κατέπληξη εἶναι τὸ ὕψος τοῦ καινούριου βιβλίου του. Γιατὶ ὁ κ. Παπ. στὸ βιβλίον του ἐπιτηδεύεται, ἰδρῶνει νὰ δημιουργήσῃ ὕψος. Ἡ μέθοδος του εἶναι πολὺ ἀπλή. Ἀποφυγὴ τῆς κυριολεξίας. Κατὰ τὸν κ. Π. τὸ ἀπλούστερον πρᾶγμα πρέπει νὰ δηλώνεται μεταφορικά. Πολλὰς φορές πετυχαίνει ἀληθινὰ νὰ ἀνακαλύψῃ ὥραϊα, περιέργια καὶ ἀπροσδόκητα ἐπίθετα, φράσεις χτυπητές, μεταφορὰς πού σὲ κυριεύει ἀπελπισία. Τὸ Ἑλληνικὸ λεξικὸ ξαίρει ὁμολογούμενως νὰ τὸ μεταχειρίζεται πολὺ ἐπιδέξια καὶ τὸ λεξικὸ αὐτὸ εἶναι τόσο πλούσιο. Μία ἀγωνία, μιὰ τρομάρα, μιὰ ἐπίμονη προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς μεταφορικῆς ἔκφρασης πού σιὰ τελευταῖα καταντάει ἀποκρουστικὴ καὶ κουραστικὴ καὶ μὲ ὅλη τὴν ὥραιοφάνειαν της. Γιατὶ γιὰ ὥραιοφάνειαν κυρίως πρόκειται. Γιατὶ ὁ κ. Παπ. πού τόσο ἰδρῶνει νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ ἀπροσδόκητο ἐπίθετο, ἢ τὸ περίεργον ῥῆμα — ἐκεῖ ὅπου καὶ ἡ κοινὴ, ἢ ἀπλή, ἢ φυσικὴ, «τοῦ Θεοῦ» νὰ ποῦμε ἢ ἔκφραση θὰ μπορούσε νὰ ἐκφράσῃ τὸ ἴδιον πρᾶγμα ἐξ ἴσου καλὰ καὶ μὲ τὴν ἴδιαν ἀκρίβειαν—στὸ βάθος δὲν ἔχει νὰ μᾶς εἰπεῖ τίποτα ἐξαιρετικὸ καὶ σπουδαῖο. Ἡ σκέψις του κοινότατη σέρνεται σ' ἕνανε χιλιοπατημένον δρόμον. Καμιά

καινούργια αντίληψη τῆς ζωῆς. Καμιά βαθύτερη φιλοσοφία. Ὁ κ. Π. αγωνίζεται σώνει καὶ καλὰ νὰ μᾶς πείσῃ πὼς ἡ ζωὴ αὐτὴ δὲν θίξει τίποτα, πὼς ἡ εἰμαρμένη κυβερνᾷ τὸν κόσμον, πὼς ὅλα εἶναι καταδικασμένα σὲ καταστροφή. Κυρίως εἶναι ἓνας φιλόσοφος τοῦ πόνου. Ὁ πόνος ἀνυψώνει τὴ ζωὴ γιατί ἀπολυτρώνει τὸν ἄνθρωπον. Πολὶ καλά. Μὰ δὲ μπόρεσα νὰ νιώσω, διβάζοντας ὅλο τὸ βιβλίο ἀπὸ ποῦ πηγάζει αὐτὸς ὁ πόνος τοῦ κ.Π. καὶ γιατί πρέπει σώνει καὶ καλὰ νὰ πεθάνουμε γὰρ νὰ βροῦμε τὴν εὐτυχία. Μὲ μιὰ λέξη γιατί ὁ κ. Π. βλέπει τὸν κόσμον τόσο μαῦρο. Δὲν τὸν ικανοποιεῖ αὐτὸς ὁ κόσμος; Τότε νὰ προσπαθήσουμε νὰ τὸν κάνουμε καλότερο. Δὲν πιστεύει σὲ καμιά καλητέρεψη; Νὰ μᾶς τὸ ἀποδείξει. Ὁ πόνος τοῦ κ. Π. εἶναι ἓνας πόνος νοσηρὸς, παθολογικός. Εἶναι κατὰ πάσα πιθανότητα ὁ πόνος τοῦ γκρινιάρη ἀνθρώπου ποὺ τρώγεται μὲ τὰ ροῦχα του, ποὺ κι αὐτὸς ὁ ἴδιος δὲν ξαίρει τί θέλει καὶ τί ζητεῖ. Αὐτὸ ὅμως μᾶς εἶναι ἀδιάφορο. Ἄν ὁ ποιητὴς προσωπικὰ ἔχη λόγους νὰ μὴν εἶναι φχαριστημένος μὲ τὴ ζωὴ, αὐτὸ ἐνδιαφέρει τὸν ἴδιο. Γιὰ τὴν περίπτωσιν αὐτὴ ὑπάρχουν κλινικὲς, ταξιδία, καὶ ὅ,τι ἄλλο διαγράφει ἡ σύγχρονη νευρολογικὴ ἐπιστήμη γιὰ θεραπεία αὐτῆς τῆς ψυχοπάθειας. Τὴν Τέχνη τὴν ἐνδιαφέρει ὁ ἀνθρώπινος, ὁ αἰώνιος, ὁ καθολικὸς πόνος ποὺ πηγάζει ὅχι ἀπὸ ἀτομικὲς ἰδιοτροπίες ἢ διαστροφὰς τῆς ἰδιοσυγκρασίας μας μὰ ἀπὸ σταθερές, ριζικὲς, γενικὲς κοινωνικὲς ἢ ψυχολογικὲς ἀφορμές. Ὁ κ. Π. πονεῖ, νοσταλγεῖ διαρκῶς τὸ θάνατον σὰν ποιητὴς τῆς «ὀλοφυρόμενης σχολῆς» τοῦ Παπαρηγόπουλου. Γιατὶ πονεῖ; Ποῦ βλέπει τὸ κακό; Ποιὸ εἶναι τὸ σάπιο καὶ τὸ ἄρρωστο στὴ ζωὴ γιὰ νὰ ἐπιδιώξουμε τὴν θεραπεία του; Αὐτὸ δὲ μᾶς τὸ λέει πούθενά στὸ βιβλίο του ὁ κ. Π. Ἄν ὁ κόσμος εἶναι σάπιος, ὑπάρχει σήμερον μιὰ ἐπιστήμη ποὺ μελετᾷ αὐτὴ τὴν ἀρρώστια καὶ προτείνει ὥρισμένα μέσα θεραπείας. Δὲν πιστεύει στὴν ἐπιστήμην αὐτὴ ὁ κ. Π.; Ἐχει ἄλλη δική του; Πιστεύει ὅτι ἡ ἀρρώστια εἶναι ἀθεράπευτη. Ἀλλὰ ἡ ἐπιστήμη τὸν διαψεύδει. Ὁ πόνος λοιπὸν τοῦ κ. Π. εἶναι ἀστήρικτος καὶ ἀντικοινωνικός. Εἶναι ἓνας πόνος ἀτομικός, δηλαδὴ ἐγωϊστικός, ποὺ θὰ πηγάζει σίγουρα ἀπὸ ἐκείνες τίς ἀόριστες καὶ ἀνεκπλήρωτες ἐπιθυμίες ποὺ πλημμυρίζουν τὴν ψυχὴ τῶ νοσηρῶν ἀνθρώπων. Κυνήγι κάποιων ἀκαθόριστων ἰδανικῶν, νοσηρὲς φιλοδοξίες, πόθοι ἀνεκπλήρωτοι, νὰ ἡ πηγὴ τῆς μελαγχολίας τοῦ κ. Π. Ὁ κ. Π. δὲν πονεῖ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ποτίζουν μὲ τὸ αἷμα τους τὸν πλανήτη μας. Δὲν πονεῖ τοὺς ἀνθρώπους π. χ. ποὺ χύνουν ἀδίκῃ τῶν ἀδίκων τὸ αἷμα τους στοὺς διαφόρους πολέμους τῆς κεφαλαιοκρατίας, δὲν πονεῖ τὸν ἐργάτη ποὺ τοῦ κλέβει τὸν ἰδρώτα του ὁ

κεφαλαιούχος, δὲν πονεῖ τὴν πόρνη πού τινὲ σέρνει στὸ βούρκο ἢ κοινωνία, δὲν πονεῖ γιὰ ὅλη τὴν ἀδικία καὶ τὴν ψευτιά, πού τὸ σημερινὸ κοινωνικὸ καθεστῶς τὶς ἔχει θεοποιήσει. Δὲν πονεῖ τὸν πόνο τῶν ἄλλων ἀνθρώπων γιατί τότε, συμπονώντας τοὺς ἀνθρώπους, θάβρισκε τὴν ἀπολύτρωση του κι ἀπὸ τὸ δικό του πόνο ὅπως τινὲ βρῆκε ὁ «Τυφλὸς Μουσικός» τοῦ Κορολέγγο. Ὁ πόνος του εἶναι φιλολογικὸς. Στὰ «Θεῖα δῶρα» π. χ. γράφει πὼς σὲ κείνον πού πόνεσε πρέπουνε (χρειάζονται διηλ. στήν ψυχολογικὴ κατάσταση πού βρίσκεται), τὰκόλουθα: *Μακρινὲς κορφές, τὸ διαμάντι τοῦ ἀποσπερίτη, τὸ χρυσάφι τῶν Ἀττικῶν βράχων, τὸ γαλανὸ σκετὰδι τῆς βιολέτας, τὰ μῦρα τοῦ δάσους.* Αὐτὰ ταιριάζουνε σ' ἓναν πονεμένο! Λοιπὸν ὅλοι ἐσεῖς οἱ δυστυχημένοι τῆς γῆς, σπεύσετε νὰ ἐφαρμόσετε τὴν καινούρια θεραπεία τοῦ κ. Π. Κ' ἐμεῖς ἰσχυρίζομαστε πὼς ὅλα αὐτὰ εἶναι νοσηρὲς ὠραιολάθειες καὶ πὼς ὁ πόθος μπορεῖ σχετικὰ νὰ λιγοστέψῃ ἢν ὅχι νὰ θεραπευτῇ ἁλόγελα, μόνο ἅμα ἀλλάξουνε τὰ οἰκονομικὰ θεμέλια τῆς Κοινωνίας.

Αὐτὸς εἶναι ὁ πόνος τοῦ κ. Π. καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ οὐσία ὅλου τοῦ βιβλίου του. Ἀλλὰ ὅπως δίχως οὐσία μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ; Ἐπειδὴ ὁ κ. Π. εἶναι ἱκανὸς πράγματι νὰ παίζει μὲ τὶς λέξεις, αὐτὸ θὰ πεῖ πὼς κάνει ὅπως; Καὶ μάλιστα ὅταν αὐτὸ τὸ παγνίδι ζυγώνει τὰ σύνορα τοῦ τσαρλατανισμοῦ; Γιὰτὶ βέβαια δὲν εἶναι παρὰ καθαρὸς τσαρλατανισμὸς ὅταν οἱ φωνῆς τῶν *Γυρολόγων* τῆς Ἀθήνας χαρακτηρίζονται μὲ τὸν ἀκύλουθο τρόπο: *Μελωδία, ψαλμός, βυζαντιανὴ καμπύλη, καιρὸς πού μᾶς χτύπησε, οἱ μέρες πού δὲν ξανόχουνται, ἡ γνώση πού μᾶς ἐπίκρανε, ἡμιτόνιο μελωδίας.* Ὅλα αὐτὰ μέσα στὸ γκάρισμα ἑνὸς πραγματευτῆ; Ἡ σὰ γράφει πὼς ὅταν κανεὶς χαϊδεύει ἓνανε γάτο «ἀνάβει στὸ ἠλεκτρικὸ τρίχωμά του ἡ ἡθικὴ σπίδα»! (*Οἱ Γάτοι*) Ἡ σὰν ἀποκαλεῖ τοὺς ἐργάτες *συντερόφους* του! (*Ἐργάτες*) Ὁ κ. Π. εἶναι γνωστὸς γιὰ βενιζελικὸς γνήσιος. Γιατὶ οἰκειοποιεῖται ἓναν ἄδοξο τίτλο πού ἀνήκει ἀποκλειστικὰ σὲ μᾶς τοὺς παραστρατισμένους; Ἡ σὰν ἀκούει μέσα στὸν πόνο του τὶς *ἄρπες τῶν λογισμῶν* καὶ τὸ *ποτάμι τῆς αἰωνιότητος. (Ψαλμοί).* Ἡ σὰ φαντάζεται τὸν κορμὸ ἑνὸς δέντρου «σὰν *ἀργὴ μουσικὴ στροφή.* (Ἐδ-χαριστῶ τὸ Δημιουργό). Ἡ σὰ χαρακτηρίζει τὸ Φάρο «φλογερὴ καὶ ρυθμικὴ καρδιὰ τῆς κοινωνίας» (ὁ Φάρος). Μακάρι νὰ λειτουργοῦσε τόσο ρυθμικὰ καὶ κανονικὰ ἡ καρδιὰ τῆς κοινωνίας.

Ἡ γλώσσα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἶναι ἓνα ἀνακάτωμα καθαρεύουσας καὶ μιᾶς ζευζέκικης δημοτικῆς, ἐφεύρεση τοῦ κ. Π. (π. χ. *τῆς* νύχτες,

ἐνθύμησι, γνώσει, νᾶνε, ἡ ράγες, στή τέχνη, εἶταν). Περίεργο. Ὅταν κάποτε ὁ κ. Π. εἶχε παρουσιασθῇ καὶ γιὰ συγγραφῆς διδαχτικοῦ βιβλίου, μᾶς παρουσίασε ἀλιώτικη γλώσσα. Τί συνέβηκε; Ἀπαρνήθηκε τώρα εἰς γνώμες πού εἶχε τότε; Ποιὼν πρέπει νὰ πιστέψουμε; Τὸν Παπαντωνίου τῶν *Ψηλῶν Βουνῶν* ἢ τὸν Παπαντωνίου τῶν *Πεζῶν Ρυθμῶν*;

Ἔτσι οὔτε στή γλώσσα οὔτε στήν ἰδεολογία κατώρθωσε ὁ κ. Π. νὰ ἀποκτήσῃ ὠριsmένες, σταθερὲς πεποιθήσεις. Ὅπως ἡ γλώσσα του κυμαίνεται ἀνάμεσα σὲ δημοτικὴ καὶ καθαρεύουσα, ἔτσι καὶ ἡ ἰδεολογία του παραδέρνει ἀνάμεσα σὲ Νεοχριστιανισμό, Ἀθεϊσμό, Βυζαντινισμό, Μυστικισμό, Πανθεϊσμό, ἀκόμα καὶ Σοσιελισμό. Ἐνα βιβλίο πού ἡ κάθε του σελίδα συγκρούεται ἰδεολογικὰ μὲ τὴν ἄλλη, ἓνα βιβλίο δίχως σταθερὴ καὶ ἐνιαία ἰδεολογικὴ βάση πού ὅλη ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφῆα καταναλίσκεται σὲ μιὰν ἄσκοπὴ ἐφεύρεση καὶ παράταξη ἀπροσδόκητης καὶ παραξενυῆς φρασσεολογίας, δὲν εἶναι διόλου παράδοξο γιὰτὶ ἐνθουσίασε τόσο τοὺς Ρωμιοὺς δημοσιογράφους.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

OSCAR WILDE

«ΠΕΖΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ»

Ο ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

Εἴτανε νύχτα καὶ ἐκεῖνος εἴτανε μόνος.

Καὶ ἀπὸ μακριὰ εἶδε τὰ τεῖχη μιᾶς πλατειᾶς πολιτείας, καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὴν πολιτείαν.

Καὶ ὅταν ἔφτασε κοντὰ, ἄκουσε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν πολιτείαν τὰ ποδοβολητὰ τῆς χαρᾶς καὶ τὰ γέλια τῆς εὐθυμίας καὶ τὸ μεγάλο θόρυβο ἀπὸ μύρια λαγοῦτα. Καὶ ἔκρουσε στήν πύλη, καὶ ἔτας ἀπὸ τοὺς φύλακες τοῦ ἄνοιξε.

Καὶ εἶδε ἓνα σπῖτι καμωμένο ἀπὸ μάρμαρο καὶ πού εἶχε μπροστὰ κάτι ὥραιες μαρμάρινες κολῶνες. Οἱ κολῶνες εἴτανε στολισμένες μὲ γιρλάντες ἀπὸ λουλούδια, καὶ μέσα κ' ἔξω ἀπὸ τὸ σπῖτι ἔκαιγαν πυρσοὶ ἀπὸ κέδρο. Καὶ ἐμπήκε μέσα στὸ σπῖτι.

Καὶ ὅταν ἐπέρασε τὴ στοὰ πού εἴταν ὅλη ἀπὸ ἀχάτη, καὶ τὴ στοὰ πού εἴταν ἀπὸ σομακί, κ' ἔφτασε στὴ μεγάλη αἴθουσα τῶν ἐορτῶν, εἶδε, ἑσπλωμένον ἀπάνω σ' ἓνα κλίναρι, στρωμένο μὲ πορφύρα, κά-